

АЛЕКСАНДАР
ТЕШИЋ

КОСИНГАС

СМРТОВАЊЕ

■ Laguna ■

Copyright © 2010, 2026, Александар Тешић
Illustration copyright © 2017, 2026, ЛАГУНА

Copyright © овог издања 2026, ЛАГУНА

Ирени, мојој Косовки девојци

8. јун, лета Господњег 6943. (1435),
манастир Благовештење

„У миру синови сахрањују очеве, у рату очеви сахрањују синове.“ Тако је говорио грчки историчар Херодот. Авај, горчину његових речи најбоље разумемо ми који као авети тумарасмо по бојишту, газећи преко мртвих или умирућих, и по земљи, из које као да су избијале локве крви. А ни сами се не разликовасмо од њих по изгледу, већ само по дахтању и зледима које нам још крволипташе. Бејаше то доба смртовања, једни непрестано ишчекиваше смрт, а други предосећаше њену близину. Нема ко је не би сит и ко не хтеде да се напoкон ухвати укоштац с њом, само да оконча своје муке.

Тако је у рату, драги мој млади Јакове, па не дао ти Бог да се увериш у истинитост Херодотових речи, ни у горчину коју он оставља у души и срцу, јер тај те чемер прати до краја живота.

А шта тек рећи о рату у коме мајке сахрањују мужеве и синове? То за собом оставља пустош, јад и беду. Празнина која се не дâ никад попунити. Само се чују лелек жена и њихово дозивање мртвих мужева и синова. Огњишта се гасе. Неке жене су, бежећи од освајача, продавале своју

старију чељад у робље да би могле да прехране себе и млађу чељад. Увек је било теже онима изнад раке него онима у њој. Добро је Платон говорио: „Само мртви виде крај рата.“

Ето, до дана данашњег, а прошло је више од четрдесет лета од боја на Косову, не дочеках ниједну зору, нити испратих залазак сунца да не зажалим што не скончах крај Лазара или с Милошем, а не да сад овако стар крадем Богу дане и живим у прошлости, којој се вратити не могу, или да причам с давно умрлим пријатељима који ме не могу чути, чују ме само други монаси који ми се смеју иза леђа. Е, да ми је бар било суђено да ми Бајазит одруби главу као осталима.

Али не! Нит ме тодорци накрвавише, нит ме Османлије посекоше. Знаш ли зашто, сине Јакове? Не знаш, климаш главом као теле над том писанком. Ништа ниси научио из свега што си записао руком. Казаћу ти зашто: да бих ти ја говорио у перо све догађаје године нашег смртовања, да би уписао имена јунака који несебично дадоше живот за Бога и своју земљу. Знаш ли ти, Јакове, да је Хомер опевао само неколицину јунака, а остале је осудио на заборав, јер им ни имена није споменуо? Ја не каним тако да погрешим. Нити ћу допустити да сад блате наше јунаке, па их улепи сад називају издајицама, или да их окривљују за пораз. Каквог ли светогрђа! Где је образ оном Бугарину који говори и шири приче да је наш Лазар изгубио битку на Косову? Чак се ни Османлије не хвалисаше да су однеле победу, а сигурно би биле најгласније у томе. Не значи ли им ништа ни што Млечани жалише свога савезника Мурата и његов пораз? Не верују ли ни краљу Твртку, који је две недеље славио велику српску победу на Косову? Ни Фирентинцима који му зато честиташе на победи! Зар би звона Богородичине цркве у Паризу звоњавом објавиле победу хришћанске војске да није тако било?

Знаш ли ти, Јакове, како је византијски ретор Димитрије Кидон писао изгнаном цару Манојлу након боја? Мени је у

ове руке цар касније предао то писмо приликом посете Цариграду након Тимуровог боја: „Онај проклетник Мурат, веома осион према Богу и његовој баштини, а истовремено веома дрзак према свима, сада нестале и погине. И тако твоја одсутност сада нама помрачује радост због победе над непријатељем.“

Зар да људи гледају испод ока наше јунаке и окривљују их за пораз, иако се из боја вратише овенчани славом, с Богом као сведоком како Османлије побегоше с бојишта?

Не, није Бајазит журио у Једрене јер се плашио побуне трупа свог брата, кога на превару уби чим им је отац страдао од Милошеве руке. Зар би се ико осмелио да се побуне против њега да је остао победник на Косову? Наравно да не. Сви би му се клањали. Али свакако је имао разлога да жури ако је изгубио, јер се увек најближи окрећу против пораженога, окривљујући га за смрт и срамоту. Краљевске главе најчешће падају после тешких пораза.

Не гледај ме тако, Јакове! Немој тако погано да мислиш. Дођи да те пљунем... Па јесте, Османлије нас ученише и наметнуше нам вазалство. Неки су својевремено блатили и Краљевића Марка што је био Муратов вазал, а као да су заборавили да је и деспот Стефан био Бајазитов вазал. Али кнегиња Милица није прихватила вазалство зато што смо изгубили битку, дете, него зато што више није било никога да им се одупре кад су опет дошли у децембру те године. Ко је могао да им стане на пут. Ко? Само им се Вук Бранковић опирао још неколико година, а њега сад називају издајником исти они који нису пришли Лазаревој војсци. Шта је могла сирота кнегиња да уради кад је освајач опет ударио на Србију? Коју војску да окупи? Које властелине да позове? Већина их погине на Косову! Змајевити Стефан је још био дете. Ко би стао уз њега? Јер оно од војске што није изгинуло код Црног камена страдало је после с Лазаром. Бојиште на Косову још није упило сву крв, а угарски краљ

Жигмунд је с војском заузео Мачву и дошао до Борача и Честина. Па се још хвалисао како је он основао Ред Змаја! Да је био змајевит, дошао би са осталима и стао с нама кад је Хроми Даба на нас ударио. Него је једва чекао да Лазар погине, па да му преотме земље на северу.

Зато је Милица урадила оно што би свака мајка учинила за своју чељад, за своју земљу. Да је спасе разарања. Мислиш ли ти да би Бајазит понудио Србији вазални положај да је он Лазара потукао? Или мислиш да је то урадио због лепе Оливере, коју мајка обећа султану за харем? То освајачке војске не раде, већ од пораженога траже безусловну предају, потчине га и поробе. Ено Бугара, прихватише све што су им Османлије тражиле, па им и даље пале и харају по земљи као да рат још траје. А нама „пораженима“ помогоше да преотмемо Жигмунду наше земље!

Иако је султан имао крв свога брата на рукама, добро је он знао шта се десило на бојишту. Умео је он боље да поштује свога противника на бојишту него неки који су се својевремено клели нашем кнезу на верност. Увек је лако оптужити другог за своје недаће, лакше је лагати него признати истину.

Враћају ми се речи старог македонског краља Пира, који, одневши неколико тешких победа над Римљанима, огорчено говораше: „Још једна оваква победа и пропашћу!“ Па се затим повукао из Италије. Таква беше и наша победа на Косовом пољу, Пирова победа, али ми не могасмо никуда да се повлачимо јер бејасмо на нашој земљи. И више немасмо с ким да је бранимо.

Знај, Јакове, да је деспот Стефан сад жив, одсекао би језик онима који говоре да је његов отац изгубио битку. Осликао је бројне цркве ликом свога оца, ни испод ни изнад нашег спасиоца Исуса Христа, него раме уз раме с њим. Толико га је волео и поштовао. Бејаше му узор у свим људским врлинама. Некад би нешто рекао или ме својим

покретом подсетио на њега, па би ми се чинило да преда мном стоји васкрсли Лазар.

Нико доскора није спомињао ту срамоту о поразу, него први беше онај Бугарин Константин, који је пребегао код нас, па се додворио нашем деспоту Стефану и обећао му житије о његовом животу и делу. Говорих му ја да не верује том туђинцу, јер од Бугара ништа добро нисмо добили нити заслужили. Марко им не може опростити што нису помогли његовом оцу краљу Вукашину и деспоту Угљеши на Марици, где обојица погинуше.

Али залудно троших речи на деспота, милија му беше слаткоречивост Константинова. Сувишно би и што му је Стефан говорио да у житијама опише борбу и страдање Реда Змаја и мноштво јунака који падоше пред хордом из Ада. Обећавао је Бугарин да ће нашу победу код Црног камена овенчати славом. Сад ме и не чуди што је житије саставио тек након деспотове смрти, јер би неславно прошао да је за Стефановог живота написао да су пречасни Лазар и његови јунаци изгубили битку, а нашу победу није ни споменуо.

Јер подно Црног камена сударише се човек и нечовек, верник и неверник, они који бранише своја огњишта, жене, чељад и они који би их сатрли у огњу и удавили у крви, људи племенити са све четири стране света и нељуди из доњег света. Сударише се часни витезови и сељаци и нечастиве звери. Мужеви и очеви против кравоча и убијача. Чељад против крвождера. Ако је икад било часно погинути, бејаше то код Црног камена или с Лазаром на Косову. Али, танка нит мог вретена судбине оста чврста у Мокошиној руци. Гледах како смрт односи многе, али иако бејах спреман за њу, она ме поштеди и казни да до краја живота кад зажмурим, видим млада лица накрвава и тела осакаћена. Иако је Софокле био у праву кад је говорио: „Судбина је храбрих да у слави живе или да славно умру“, има оних који ускраћују ту славу и живима и мртвима.

Зато сам ти на почетку ових писанија казао да њима желим да сачувам од заборава те наше велике две победе, јер је све мање оних који се сећају тих догађаја као њихови учесници, а све је више оних који препричавају разне приче и траже кривце за своје недаће. Ваљда ће пре веровати мени него оном Бугарину! Зато, пиши, не застајкуј и не прескачи ништа јер се и дан мога одласка у небеско царство ближи, па хоћу неправду да исправим, јер како ћу пред Лазара и сина му Стефана да станем ако ово писаније не довршим?

Још си млад, Јакове, па ниси био у Самодрежи, где је покрај Богородичине цркве син оцу подигао мраморни стуб посвећен њему и јунацима палим на оближњим пољима. Да видиш тај божур који, чини се, расте само тамо, а црвен је као да још црпи крв из земље којом је натопљена. Требало би да одеш тамо и поклониш се сенима тих храбрих људи, као што је змајевити Стефан то учинио кад је имао двадесет пет лета. Ја сам био у његовој пратњи, између осталих, и с Гргуром, Ђурађом и Лазаром, трима синовима Вука Бранковића, који издахну неколико лета раније у прогонству. Бејаше ту и накрасна му мајка кнегиња Милица, којој то би последњи пут да обиђе поприште битке, јер се јадница и сама упокоји неколико лета касније.

Како је Стефан личио на оца! Какав то бејаше призор, Јакове мој! И сад ми је пред очима: висок, јак, у оклопу Реда Змаја, стоји пред мраморним стубом камена лица, чврстог погледа. Ни сузу није пустио! Али знам да му се срце цепа. Зато ја сузан стајих иза њега.

Пиши, Јакове, записуј речи које син срочи свом оцу на месту његове погидије:

„О, човече који српском земљом ступаш, дошљак ли си, или овдашњи, ко ли си, што ли си, када дођеш на поље ово, које се зове Косово, и по свему угледаш много костију мртвих, а са њима камено биће, мене са знаком крста по средини, видиш како усправно стојим, не прођи и не

презри, као нешто залудно и ништавно, но, молим те, приђи и приближи се мени, о љубљени, и размотри речи које ти приносим и разумећеш како и зашто стојим ја овде, јер истину ти кажем, не мање од живогa бића, сву суштину ћу ти рећи онога што се догоди.

„Овде некада велики самодржац, чудо земаљско и рига српски, који се звао Лазар, кнез велики, благочашћа непоколебљиви стуб, богоразумља пучина и мудрости дубина, огњени ум, странцима заштитник, хранилац гладнима и ништим помиловање, тужнима утешитељ, који љуби све што Христос хоће – као овоме, дакле, својим, извољењем, самога себе, па и све своје безбројно мноштво које је под руком његовом – мужеве добре, мужеве храбре, мужеве уистину у речи и делу, који као звезде светле сјаје се, који су као земља цвећем ишараним, одевени златом и камењем драгим украшени и веома многих коња изабраних и златоседланих сведивни и красни јахачи – њих све племените и славне, као неки добри пастир и вођ јагањце разумне, мудро приведе да у Христу заврше добро и страдања венац приме, вишње славе учесници да буду.

„И тако, многобезбројно мноштво, заједно са добрим и великим господином, храбре душе и вером тврди, као наложницу красну и многомирисно јестиво на непријатеље се устремише, и умртвише звера дивљег и великог противника и неситога ага прождрљивца, то јест Мурата, и сина његова, аспидино чедо и гујино, штене лавово и василисково, а са њима и других немало.

„О, чуда божјих судова! Ухваћен би храбри страдалац рукама безаконим агарјанским, и крај страдању добро сам прими, и мученик Христов постаде велики кнез Лазар, и не посече га ко други, о љубимци, но сама рука убице онога, сина Муратова.

„И све ово речено, догоди се у лето 6897, индикта 12, месеца јунија, 15. дана, у уторак, а час је био шести или седми, не знам, Бог зна.“

Четвртак, 17. септембар,*
лета Господњег 6897. (1389)

„Ако не могу да савијем небеса, померићу пакао“, рекох помало љутито присутнима, иако сам сумњао да знају да цитирам римског песника Виргила, који онако живописно написа Енејиду и Енејин силазак у Ад. Марко то спремно дочека, па се надовеза:

„И нећемо га само померити него и сатрети!“ И удари шаком о сто за којим смо седели, па зазвечаше пехари са вином. Стража која је стојала око нас видно се штрецну. Речи знаменија одјекиваше нам у глави с бубњањем Мокошиног вретена и уливаше нам неку чудесну снагу и наду. Као да је неко окренуо велики лист, решен да људима ипак пружи прилику да се одупру злу, које је киптило дубоко под нашим ногама.

„Ти, Косингасе, кога шума увек радосно дочекује, знаш да непријатељ сад бесно дивља што је Краљевић Марко коначно успоставио знамен и означио почетак Доба ватре.“ Накрасна вила Вида бејаше још један цветак у шароликом вилином колу, па да мораш да изабереш најлепшу под

* У средњовековној Србији септембар је био почетак нове године.

претњом да ће ти одсећи десну руку, чини ми се да не бих знао, него бих дао да ми их обе одсеку! Она је господарица Белог извора и сви јој се клањаше. Куд би прошла, за собом је остављала траг пољског цвећа. Таква чаролија виђала се само код вила посвећених једном месту, јер њеној се љубави земља радовала, а трава цветала у свакаквим бојама. Да не беше нас смртника због којих су се ти цветови повлачили назад, сигурно би све око нас био један велики цветни ћилим.

„Догађаји се нижу таквом брзином да се чини да дани лете!“ Рашири руке у чуду првосвештеник Сингур, искрено изненађен свиме што се догађа. Он као главни Световидов свештеник и духовни вођа Влаха, тај старац коме се године нису могле одредити, био је очи, уста и уши богу Световиду. Он је народу преносио његову вољу. Његова реч била је прва и последња. „Безимене звери појављују се ниоткуда, чудесни догађаји су покренути. Оно што мироваше вековима поново је оживело!“ Климао је главом негодујући. Глас му је благо подрхтавао од страха. Плашио се да погледа Марка и мене, па је гледао празно испред себе. „И све очи, како од богова, тако и од њихових слугу, окренуте су у нашу малену и намућену земљу и у њен народ свикнут на смртовање и на патње.“

„Зато се морамо спремити за борбу!“, стисну песницу Добровук, капетан гарде Световида, чувара храма. „Ово је рат који се одвајкада најављује! Морамо сви учествовати!“ Разјарио се ратник жељан сече псоглавих. Црна коса му је била везана у реп и тако му падала иза кациге облика коњске главе да се чињаше као да је коњски реп! Имао је оштре црте лица човека одлучног и непоколебљивог. Као неко ко увек чини праву ствар и зна шта затим да очекује. „Ми Власи одвајкада смо се хватали укоштац са бездушницима и унемо са њима. Зато нас се они плаше. Јер знају да ми волимо да их ловимо!“

„Полако, Добровуче!“, повика Сингур, па подиже обе руке. Прекорно га погледа, а капетан се стиша. „Најлакше је

кренути у рат, али треба га преживети...“ Првосвештеник је имао дугу седу браду, а коса му је падала до пола леђа. На глави је носио белу капу у облику коњске главе. На себи је имао дуге сиве хаљине и носио је кратак штап, којим се поштапао. „Не желе сви рат као ти. Важно је извагати шта се њиме добија, а шта губи.“

„То је бар јасно, Сингуре“, кажем му ја. „Ваше породице добијају живот, а неки од нас ће га изгубити.“

„Ако нам богови неће помоћи, онда ћемо Косингас и ја стати сами пред њих“, рече Марко љутито. „Ми нећемо да гледамо како убијачи косе, пале и прождиру све пред собом. Ви изађите пред свој народ, па им кажите зашто сте га оставили на цедилу.“

„Полако, витеже“, каже блаженим гласом вила. „Потребна је вечност да живот настане, немој га за трен изгубити. Ништа није милије боговима него кад људи у срећи и здрављу живе и њихова имена с љубављу спомињу. Немојмо радост заменити очајем и смех деце плачем.“ Њен осмех би и камен растопио. Свака реч јој би одмерена, глас јој се мешао са жуборавим, који је текао поред наших ногу као да вода говори. Њена дуга плава коса усковитлала би се на најмањи покрет тела или налет ваздуха. Лептири су летели око ње као око најсочнијег цвета.

„Управо тако, госпо од Белог извора“, рече Марко, па се благо наклони главом, али онда стаде да тера неке мушице које су се на њега окомиле. Вишедневно тумарање по врлелинама подземним осећало се на нама. „Морамо се супротставити том злу које ће... покуљати из утробе земље, јер ће, у противном, настати очај и плач кад хорде нељуди преплаве земљу.“

„Увек сам говорио да ништа није вредно сузе једног детета“, рекох мирно. „Али буде ли Хроми Даба закорачио нашом земљом, биће много суза, а још више крви... Ако

неко и преживи, верујте ми, пожелете да је умро. Врло добро познајем свет господара Дабе.“

„Ја сам за то да се окупи и наоружа народ“, опет ће капетан Добровук. Говорио је задихано. Осећао је важноћу тренутка. Знао је да се време не сме губити. Сваки изгубљени дан био је у корист Хромог Дабе. Господар Ада сигурно није дангубио, окупљао је хорде, наоружавао их, бодрио и обећавао богат плен. Он је то већ годинама радио, а ми тек неколико месеци. И никако да се сложимо. Шта је то што чини да људи исту ствар виде другачије? „Више нема никакве сумње да ће се Ад дићи на оружје, само је питање кад и где... Оче Сингуре, нека нам Световид дâ благослов за рат. Не може од нас тражити да окренемо главу. Не сад. Не од ове опасности. Ово се тиче свију нас, не само наших суседа хришћана. Ако смо часном Лазару обећали помоћ против Османлија, како сад да одбијемо ово?“ Црне очи светлцуале су му одлучношћу, био је сав као запета стрела. Била је потребна само једна реч... Само једна права реч.

„Зар борити се против два противника истовремено?“ Наводно се изненади свештеник гладећи браду. „Потребно је много војске, храбрости и... мудрости за тако нешто.“

„Два, три или пет противника, ако треба“, рекох, трудећи се да задржим мирноћу гласа. Зајапурим ли се као Марко, може Сингур да се заинати, да схвати то као непоштовање. „Нама су потребне твоја мудрост и помоћ, оче Сингуре.“ Првосвештеник мора да осети да зависимо од његове добре воље. „Упути нас како да решимо ову недаћу која се окупила на све нас.“ Он мора да осети да је изнад нас. „Из Бездања смо дошли теби на ноге да чујемо твоју реч.“ Он мора да осети да има моћ над нама. „Учинићемо како ти кажеш и никако другачије.“ Али... „Дошли смо да чујемо савет Световида из твојих уста. Као и увек, нека његова реч буде последња.“

Заћутасмо и загледасмо се у Сингура. Није могао тек тако да нас одбије. Ипак он само преноси Световидову реч. Осети он то, па полако са уздахом устаде и окрену се потоку, који је жуборио неколико корака од нас. Поштапао се до само ивице и загледао се у воду. А онда, случајно или не, бели коњ који се с друге стране потока шеткао наједном приђе и стаде прекопута првосвештеника. Помислих да ће спустити главу да се напоји, али не. Само је стајао и гледао у старца. И ми се укиписмо изненађени овим призором, али не беше то ништа чудно за вилу и капетана. Свештеник и коњ су се неколико тренутака зглéдали, а онда вила Вида устаде и приђе Сингуру.

„Косингас је у праву“, рече она, па се окрете ка мени. „Велико зло нам се спрема... Преплавиће нас.“ И глас јој благо задрхта. Изненади ме њено нагло предомишљање. „Никога и ништа неће поштедети. Оставиће пустош за собом... Сингуре, погледај ме... Ово није неки освајач који долази да преотме нешто земље и њоме своју прошири. Непријатељ не долази преко реке, није то неки ближи или даљи сусед. Нису то Угари, ни Бугари, па ни Османлије... Освајачи су и раније долазили и одлазили, народ је опстајао. Ово је другачије. Непријатељ долази из Ада. Господар Хроми Даба са својим хордама.“

Сингур је погледа, трже се на њене последње речи, па као да јој је у очима видео страх, учини се да је коначно схватио озбиљност опасности.

„Али како ћемо ми сами...?“, започе првосвештеник, али глас му се изгуби. Скрушено је стајао и нетремице гледао у вилу. Њој се очи напунише сузама као да пред собом има приказ беспућа који остаје иза хорде нељуди.

„Зато сам позвао да се цео Ред Змаја окупи у Јастребини“, ипак рекох гласно да сви чују. Овде није било ухода из Ада и ако ови људи треба да се боре уз нас, онда од њих не треба ништа крити. Дакако да се окренуше на те речи,

па им очи зацаклише. Чак ни капетан не издржа, него се од узбуђења усшета. Свима нам је требало охрабрење. „Из целог света сам позвао витезове нашег реда да дођу да изврше своју главну дужност. Биће им јављено да се појавио Ратник из Пророчанства и да ће нас све повести у коначну битку против Ада... Као часни људи, сви ће се одазвати.“

„Онда... онда је можда ипак могуће...“, изусту Сингур, али се ипак сабра, па додаде: „Свакако морамо да питамо Световида. Идем да припремим ритуал.“

Како то рече, тако сви одахнусмо. Марко се одмах прихвати вина. Капетан опет седе за сто, а нарасна вила оста да стоји испративши погледом првосвештеника. Лица им беху озарена, пожелеше да чују све о догађајима у Јастребини, јер је вест о нашој победи врло брзо стигла и до њих. Али и да смо били пронашли Алманах. Ипак, не хтедох да им кажем да смо га оставили на чување Страхору. Та чудесна књига уме да помуту разум јер пружа највећу моћ, победу над смрћу, и очас се људи прозле.

С друге стране потока, кроз ретко растине могао се видети леп, дрвени Световидов храм. Спољашност му би украшена дивним, грубо обојеним дрворезом. На њему се јасно видеше мач, орао и коњ. Кроз широк улаз лепо се видео кип Световида, са четири врата и четири главе, две спреда и две с леђа. А висок два хвата! Брада му обријана, коса ошишана, а у десној руци, у којој држаше свој чувени Рог изобиља, место би празно! Видно се зачудих, али не смедох никога да питам за разлог. Лева рука држи један лук спуштен низ тело. Мантија му покрива тело и спушта се до ногу. Чини се да је направљен од разног дрвета, али врло вешто спојеног. У његовом подножју леже једна узда, седло и неки други предмети које не успех да разазнам. Претпоставих да су узде и седло за белог коња који се слободно шетао испред храма.

Још ми је Дером из Родопа причао како само свештеник сме да уђе у храм, па га овај одржава чистим и сам врши

службу. Најчудније ми је било што свештеник не сме да дише док је у храму, него мора да задржава дах. Кад му понестане ваздуха, он истрчи напоље, па удахне ваздух и опет се врати унутра! Да божанство не би окужио додир човечјег даха. Ма колико загледах, не могах одатле да видим да ли је и Сингур то радио.

Убрзо се сви узвртеше јер им свештеник стаде наређивати шта да донесу, где да ставе... А све под будним оком белог коња.

Кад нас позваше, кренусмо за вилом и капетаном према храму.

„Куд ли нестане Вучен? Јеси ли га видео, Гаврило?“, упита Марко осврћући се.

„Чим смо кренули доле, он се вратио у пећину из које смо изашли“, рекох, па погледних ка мрачној чељусту у камену. „Добро је рекао Кулин ономад, тај вукољуд ће једном настрадати у Кршу. Стално се мота по њему.“

Прегазисмо поток, који је двадесетак корака узводно избијао из једне мале пећине, па мало вијугао и прескакао камење дуж обале, која би украшена свежим цвећем са обе стране. Са те стране се ширила ливада која се са две стране завршаваше литицом, а са треће голим каменом, који се уздизао, чини се, небу под облаке. Ту је био Световидов храм. Док сам пролазио близу улаза, завирих мало не бих ли још нешто видео, али ме Сингур прекорно погледа, па чак зину да нешто каже. Ипак се обузда, али ми махну руком да се удаљим што пре.

Стадосмо поред виле и капетана, а остала војска се окупи испред храма. Знао сам из Деромове приче понешто о њиховој церемонији, па се нисам изненадио кад свештеник изнесе из храма пуне руке копаља. Тада видех да се Сингур био зајапурио јер му је унутра понестало даха. Он поређа три реда копаља, па све нешто мумла себи у браду док смо

ми у тишини стајали и нетремице га гледали. Марко се избечио јер је то била новина за њега, па је само стискао уста као да би нешто рекао.

Сингур затим из храма донесе златне узде украшене сигурно вилинском руком, јер се таква лепота ретко среће. Видех да се састоје већим делом од златних алки у облику орла раширених крила, а само крајеви беху опточени црвенкастом кожом и златонитим концима. Првосвештеник их рашири, приђе белом коњу, па прозбори:

„Световид је бог победе који сјаји у боју!“

Док му је стављао узде, и даље је нешто мумлао себи у браду, па га на крају поведе према копљима положеним на земљи. Стаде пред њих, погледа коња, па опет гласно рече:

„Љутовиде, допусти мени тиху росу у равници!

Мој видовни доже!

Ако ће бити боја, нек буде боја!

Ако ће бити крвопроливања, нек буде њихова крв!

Ако ће бити победе, нек буде наша победа!

Шта видиш, Љутовиде?“

Првосвештеник полако поведе Љутовиду, а сви задржасмо дах. Сем Марка, знали смо да је најважније да коњ прво крене десном ногом преко копаља, јер је то значило сигурну победу, али ништа мање важни нису били ни остали кораци. Јер како се коњ кретао преко копаља, тако је свештеник тумачио ток битке и још неке само њему знане тајне.

Како Љутовид закорачи десном ногом, тако сви одахнусмо и згледасмо се климајући главом, потврђујући добар исход боја. Граја кратко потраја јер се коњ затим саплете о нека копља, па нека прескочи добро, а друга испретура. Не знамо шта то значи, па се заблејасмо у првосвештеника не бисмо ли лакше протумачили израз на његовом лицу. Али оно оста камено, па он чак и не трепну.

Прошета Љутовида на другу страну, па му без речи скиде узде, отпусти га и крену назад у храм. Овај пут га видех како удахну ваздух и нестало унутра. Коњ оста на месту као да још нешто чека, а ми напети у тишини чекасмо тумачење Световидове воље.

Исход беше повољан, рекло би се, али већ другим-трећим кораком коњ наговести неке опасне догађаје које људи овде дочекаше с негодовањем. Погледах у накрасну Виду, па не издржах да је не питам:

„Не знаш ли ти можда, господарице Белог извора, какви се догађаји наговештавају?“

Она се полако окрену према мени, а кад се погледасмо, њен ми је поглед све говорио. Није морала ништа да ми каже.

„Победа је ваша засигурно...“, рече тихо. „Али до слава вам неће бити.“

Како се Сингур задржа у храму, Марко ме муну лактом и шапну:

„Да се ономе није слошило? Треба ли неко да оде по њега?“

Не знадох шта да му кажем, али видим да сви стоје и чекају, па је то ваљда нешто очекивано. Он се стаде премештати с ноге на ногу и поче да уздише. И ја већ помислих да нешто није у реду, кад ето ти првосвештеника истетура се напоље, па умало паде низ степеник. Ипак се задржа, али прекри лице рукама и стаде да се њише док је стајао. Дисао је дубоко и нешто неразговорно говорио у руке. Сви стоје укочено и напето ишчекују да се нешто деси. Љутовид наједном стаде да фркће, да њишти, па се пропну на задње ноге и усковитла пред њим! Сад већ и Марко и ја гледамо зачуђени, али нико да мрдне или да нешто рекне.

Уто се коњ умири, па Сингур спусти руке с лица. Нећу лагати ако кажем да се тргох, јер му очи беху беле! Као да их је, боже сачувај, преврнуо наопако или нешто слично наказно. Кад проговори, глас не би његов, али је говорио све држе:

„Да ми је Перунових верига,
Да народ буде без злобрига.
Да ми је моја капа невидимка,
Да ми се сви клањају без изнимка.
Да ми је бадњак са Губина храста,
Да га спалиш усред мога граста.
Да ми је мога аликорна рога,
Да медовина потекне дозлабога.
Да ми је огртача црвенога,
Да ме смрт неће низабога.
Да ми је штапа домога,
Да међу људима буде слога.
Да ми је наклон једнога,
Да ме сви гледају у првога бога.
Да ми донесеш од свега овога,
Да је ваша победа набога!“

По навршетку, Сингур паде на колена и утихну. Уто му Добровук притрча, а за њим полете накрасна вила, хаљине јој залепршаше, а ноге као да не додирују земљу. Како коракне, тако цветни траг оставља за собом. Но, како и Вида приђе првосвештенику, тако се војска стаде разилазити уз грају, па свако тумачи пророковање по својој вољи. Видим, људи задовољно климају главом због предсказане победе, али мори их оно даље што нису могли сасвим да одгонетну.

Марку не би много јасније, а што Световид изрече на уста свог првосвештеника мало ме забрину. Очито је тражио да му се донесу те израђевине како би удовољио нашем захтеву. После толико година као Косингас, знао сам њихово значење, а то ме је бринуло. Плаших се да и самом себи признам оно што сам наслућивао, па се теших да вероватно грешим и да им је значење другачије. Зато с нестрпљењем очекивах да ми Сингур или Вида исправно протумаче Световидове речи.